

W DRODZE DO WŁADZY

**Struktury komunistyczne
realizujące politykę Rosji Sowieckiej i ZSRR
wobec Polski (1917–1945)**

НА ПУТИ К ВЛАСТИ.

**Коммунистические организации,
осуществлявшие политику Советской России и СССР
в отношении Польши (1917–1945 гг.)**

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**
Oddział w Warszawie

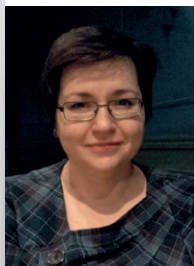
**Międzynarodowa konferencja naukowa
Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu, Oddział w Warszawie
12–13 października 2017 r.**

PRELEGENCI

Daniel Boćkowski

dr hab., profesor w Pracowni Historii Europy Wschodniej i Studiów nad Imperiami XIX i XX wieku Instytutu Historii PAN w Warszawie, kierownik Zakładu Bezpieczeństwa Międzynarodowego w Instytucie Historii i Nauk Politycznych Uniwersytetu w Białymstoku. Redaktor prowadzący „Studiów z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej”. Badacz dziejów stosunków polsko-sowieckich w czasie II wojny światowej, zagrożeń bezpieczeństwa międzynarodowego oraz współczesnego świata islamskiego. Autor monografii *Czas nadziei. Obywatele Rzeczypospolitej Polskiej w ZSRR i opieka nad nimi placówek polskich w latach 1940–1943* (1999) oraz *Na zawsze razem. Białostoczczyzna i Łomżyńskie w polityce radzieckiej w czasie II wojny światowej (IX 1939 – VIII 1944)* (2005). Redaktor naukowy IV tomu *Niemcy w Polsce 1945–1950. Wybór dokumentów* (2001). Współredaktor prac zbiorowych: *Sowietyzacja i rusyfikacja północno-wschodnich ziem II Rzeczypospolitej 1939–1941. Studia i materiały* (2003); *Polska i jej wschodni sąsiedzi w XX wieku. Studia i materiały* (2004); *Polacy – Żydzi – Białorusini – Litwini na północno-wschodnich ziemiach Polski a władza radziecka (1939–1944). W kręgu mitów i stereotypów* (2005).

🇷🇺 Jekatierina Bołtunowa

dr, docent w Narodowym Uniwersytecie Badawczym i Wyższej Szkole Ekonomii. Studiowała na Uniwersytecie Europy Centralnej w Budapeszcie (Węgry), obroniła doktorat w Rosyjskiej Akademii Nauk. Jej zainteresowania badawcze dotyczą m.in. polityki pamięci w Rosji w XIX/XX w. Odbyła staże naukowe: w Uniwersytecie Indiana (USA), w Bibliotece Narodowej w Paryżu (Francja), w Królewskiej Szwedzkiej Akademii Nauk w Sztokholmie (Szwecja), a także w Sankt-Petersburgu na Uniwersytecie Europejskim. Uczestniczyła w programach Fulbright Scholar Exchange Program (Research/Lecturing project), w ramach którego odbyła staż naukowy na Uniwersytecie Columbia w Nowym Jorku (USA), oraz Comparative history project – staż naukowy w Uniwersytecie Europy Centralnej w Budapeszcie (Węgry). Członek organizacji naukowych The Association for Slavic, East European, & Eurasian Studies oraz La Société internationale de l'étude du XVIII siècle. Autorka monografii *Гвардия Петра Великого как военная корпорация* [*Gwardija Pietra Wielikiego kak wojennaja korporacija*] (2011).

🇺🇸 Andrzej Chojnowski

prof. dr hab., absolwent i wykładowca w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Członek Rady Naukowej Instytutu Studiów Politycznych PAN. W latach 2007–2016 członek Kolegium i Rady Instytutu Pamięci Narodowej. Autor książek poświęconych dziejom II Rzeczypospolitej i Polski po 1945 r., a także prac z zakresu historii Europy Wschodniej oraz Bliskiego Wschodu. Opublikował m.in.: *Koncepcje polityki narodowościowej rządów polskich w latach 1921–1939* (1979); *Piłsudczycy u władzy. Dzieje Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem* (1986); *Izrael* (2001), *Ukraina* (1997). Autor licznych artykułów naukowych.

■■■ Piotr Gontarczyk

dr, absolwent Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, pracownik Instytutu Pamięci Narodowej. W latach 2006–2007 wicedyrektor Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN, 2007–2010 wicedyrektor Biura Lustracji IPN. Specjalista z zakresu historii ruchu komunistycznego w Polsce i aparatu represji. Autor artykułów historycznych, recenzji i polemik, zebranych w trzech tomach publicystyki (*Kłopoty z historią*, 2006; *Nowe kłopoty z historią*, 2008; *Najnowsze kłopoty z historią*, 2013). Autor m.in. *Pogrom? Zajścia polsko-żydowskie w Przytyku 9 marca 1936 r. Mity, fakty, dokumenty* (2000); *Polska Partia Robotnicza. Droga do władzy (1941–1944)* (2006); *SB a Lech Wałęsa. Przyczynek do biografii* (2008), *Afera „Żelazo” w dokumentach MSW i PZPR* (red. wspólnie z Witoldem Bagieńskim).

■■■ Mikołaj Iwanow

dr hab., prof. Uniwersytetu Opolskiego. W latach 1989–2004 redaktor w Radiu Wolna Europa – Radio Swoboda w Monachium i Pradze, pracował w redakcjach białoruskiej i północno-kaukaskiej. Autor ponad 100 prac naukowych i setek publicystycznych wydanych w Polsce, Rosji, na Białorusi, Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych, Niemczech, Finlandii, Izraelu i na Ukrainie. Za pracę *Pierwszy naród ukarany. Polacy w Związku Radzieckim 1921–1939* został uhonorowany wieloma polskimi i międzynarodowymi nagrodami, m.in. „Polityki” i imienia prezydenta Edwarda Raczyńskiego (Londyn). Laureat nagrody „Przeglądu Wschodniego” za książkę *Polacy w państwie Stalina*. Założyciel i przez wiele lat przewodniczący społecznej organizacji „Straż Mogił Polskich na Wschodzie”. W latach 1977–1982 członek sowieckiej dysydenckiej grupy „młodych socjalistów”. Aktywny działacz podziemnej „Solidarności”. Od roku 2009 przewodniczący zarządu Fundacji „Za Wolność Waszą i Naszą”. Autor m.in. *Polacy w Związku Radzieckim w latach 1921–1939* (1990), *Powstanie warszawskie widziane z Moskwy* (2010); *Zapomniane ludobójstwo. Polacy w państwie Stalina. „Operacja polska” 1937–1938* (2014).

■■■ Albin Głowacki

dr hab., prof. w Instytucie Historii Uniwersytetu Łódzkiego. Badacz losów obywateli polskich na Wschodzie po 17 września 1939 r., historii stosunków polsko-radzieckich w latach II wojny światowej i współczesnej Rosji. Uczestnik prac Polsko-Rosyjskiej Grupy do Spraw Trudnych, współzałożyciel i pierwszy redaktor naczelny „Przeglądu Nauk Historycznych”, członek redakcji rocznika „My, Sybiracy”, członek Rady Naukowej „Biblioteki Zesłańca” – serii wydawniczej Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Autor i współautor ponad 300 publikacji, w tym książek: *Przemieszczenie obywateli polskich w Związku Radzieckim w 1944 roku* (1989); *Ocalić i repatriować. Opieka nad ludnością polską w głębi terytorium ZSRR (1943–1946)* (1994); *Sowieci wobec Polaków na ziemiach wschodnich II Rzeczypospolitej 1939–1941* (1997 i 1998); *Współczesna Rosja. Leksykon* (1999, współautor); *Rosja Putina. Leksykon* (2004, współautor); *Obywatele polscy w Kirgizji. Wybór dokumentów (1941–1946)* (2010); *Na pomoc zesłańczej edukacji. Działalność wydawnicza Komitetu do spraw Dzieci Polskich w ZSRR (1943–1946)* (2017 – w druku).

■■■ Anna Kanarska

absolwentka Wydziału Historycznego w Rosyjskim Państwowym Uniwersytecie Humanistycznym i Instytucie Sławistyki Rosyjskiej Akademii Nauk. Od 2010 r. pracuje w Instytucie Sławistyki Rosyjskiej Akademii Nauk w zespole zajmującym się historią Europy Wschodniej po II wojnie światowej. Interesuje się historią najnowszej Polski, m.in. emigracją polityczną do ZSRR, szkoleniem kadr partyjnych w szkołach Kominternu, a także formułowaniem partyjno-państwowej nomenklatury sowieckiego typu w pierwszej połowie XX w. Autorka m.in.: *На пути к «Большому террору». Из истории чисток в структурах Коминтерна (1920-е – первая половина 1930-х гг.) // Судебные политические процессы в СССР и коммунистических странах Европы. Сравнительный анализ механизмов и практик проведения. Сборник материалов российско-французского семинара [На пути к „Bolszomu tierroru”. Iz istorii czistok w strukturach Komintierna (1920-je –pierwaja poło-*

wina 1930-ch gg. [w:] *Sudiebnyje politiczeskije processy w SSSR i kommunistycznych stranach Jewropy. Srawnitielnyj analiz miechanizmow i praktik prowadienija. Sbornik matieriałow rossijsko-francuzskiego sieminara*] (2010); *Поляки-коммунисты в СССР: судьба людей и партии (20-е – 40-е годы XX в.)* // *Славянский мир в эпоху войн и конфликтов XX века* [*Polaki-kommunisty w SSSR: sud'ba ludiej i partii (20-je – 40-je gody XX w.)*]. *Славянский мир в эпоху войн и конфликтов XX века*] (2011); *Польские кадры в спецшколе Коминтерна. 1941–1943 гг.* // *Судьбы поляков в период Второй мировой войны* [*Polskije kadry w spiec-szkole Komintierna 1941–1943 gg. Sud'by polakow w pieriod Wto-roj mirowoj wojny*] (2015).

Adrian Karolak

dr, absolwent Instytutu Historii Uniwersytetu Łódzkiego. Rozprawę doktorską pisał na temat *Działalność informacyjno-propagandowa rozgłośni im. Tadeusza Kościuszki w latach 1941–1944*. Obecnie pracuje jako nauczyciel historii w szkole średniej. Autor artykułów naukowych: *Badania ekshumacyjne przeprowadzone w Miednoje latem 1991 roku*, „Przegląd Nauk Historycznych” 2008, nr 2; *Tragedia polskich policjantów w Ostaszkwie (wrzesień 1939 – maj 1940)*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Historica 84” 2009; *Sprawy ruchu oporu w okupowanej Polsce w audycjach rozgłośni im. T. Kościuszki*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Historica 91” 2013; *Kwestia tworzenia frontu narodowego przez PPR w okupowanej Polsce w audycjach rozgłośni im. T. Kościuszki*, „Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej” 2014, z. 7; *Problematyka wcielania Polaków do niemieckich sił zbrojnych III Rzeszy w okresie II wojny światowej w audycjach rozgłośni im. T. Kościuszki* [w:] *Wokół spraw trudnych, bolesnych i zapomnianych. Studia i szkice*, red. E. Kowalczyk, L. Ladorucka, W. Marciniak, B. Szubtarska, J. Żelazko (2014).

■■■ Michał Klimecki

prof. dr hab., absolwent Wydziału Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego. Interesuje się dziejami wojen i Wojska Polskiego w XX w., a także dziejami Ukrainy i Rosji w XX i XXI w. Przez kilka kadencji był członkiem Komisji Historii Wojskowej Komitetu Nauk Historycznych PAN oraz Komisji Dziejów Ukrainy i Stosunków Polsko-Ukraińskich Komitetu Nauk Historycznych PAN. Jest też członkiem Międzynarodowej Asocjacji Ukrainistów, uczestniczył w jej kongresach w Kijowie i Doniecku. Obecnie Kieruje Katedrą Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Międzynarodowego na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Jako autor i współautor opublikował kilkanaście książek i ok. 200 artykułów naukowych, m.in.: *Polsko-ukraińska wojna o Lwów i Galicję Wschodnią 1918–1919* (2000); *Galicyjska Socjalistyczna Republika Rad. Okupacja Małopolski (Galicji) Wschodniej przez Armię Czerwoną w 1920 roku* (2006); *Wojna polsko-ukraińska. Lwów i Galicja Wschodnia 1918–1919. Pierwszy konflikt zbrojny odrodzonej Polski* (2014); *Sowietyzacja Polski w 1920 roku. Tymczasowy Rewolucyjny Komitet Polski* oraz jego instytucje latem i jesienią tegoż roku (2016).

■■■ Elżbieta Kowalczyk

dr, absolwentka Instytutu Historii Uniwersytetu Łódzkiego. Obecnie główny specjalista w Biurze Badań Historycznych w oddziale warszawskim IPN. Interesuje się międzynarodowym ruchem komunistycznych przed II wojną światową, stosunkami polsko-radzieckimi oraz genezą powstania PRL. Odbiła staż naukowy na Rosyjskim Państwowym Uniwersytecie Humanistycznym w Moskwie. W 2016–2017 pracowała w ramach projektu naukowego rosyjsko-amerykańskiego *Russian Perspectives on Islam*. Autorka książek i artykułów naukowych m.in.: *Działalność Związku Patriotów Polskich na Wileńszczyźnie (1944–1946)* (2010); *Działalność Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego na m.st. Warszawę 1944–1954* (2011, współautorka) – uzyskała za nią nagrodę Varsaviana 2012. Redaktor: *Komuniści w międzywojennej Warszawie* (2014).

Eryk Krasucki

dr, obecnie adiunkt w Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego oraz pracownik oddziału szczecińskiego IPN. Badania prowadzi w obszarze historii Polski XX wieku, teorii i praktyki komunizmu oraz zachodniopomorskiej regionalistyki. Autor i redaktor wielu książek i artykułów, m.in. *Międzynarodowy komunista. Jerzy Borejsza – biografia polityczna* (2009) i *Przesilenie. Szczecińskie społeczeństwo i władza w styczniu i lutym 1971 roku. Obraz źródłowy* (2010).

Lilianna Ladorucka

absolwentka Instytutu Historii Uniwersytetu Łódzkiego. Pracuje w Wydawnictwie UŁ. Jej zainteresowania dotyczą losów obywateli polskich w ZSRR w czasie II wojny światowej oraz losów dzieci polskich i żydowskich w ZSRR. Odbyla kwerendy w archiwach i bibliotekach w Moskwie, Petersburgu i Wilnie. Autorka: *Sowiecki „model nowej kultury” na łamach lwowskiego „Czerwonego Sztandaru” w latach 1939–1941* [w:] *Kraków, Lwów. Książki – czasopisma – biblioteki*, t. 7 (2005); *Formy opieki nad dziećmi polskimi w obwodzie archangielskim w latach 1943–1944* [w:] *Polacy w guberni archangielskiej w XIX i XX wieku* (2012); *Uwagi o domach dziecka dla dzieci polskich w Uzbekistanie w latach 1943–1946* [w:] *Wokół spraw trudnych, bolesnych i zapomnianych. Studia i szkice*, red. E. Kowalczyk, L. Ladorucka, W. Marciniak, B. Szubtarska, J. Żelazko (2014).

Natalia Lebediewa

dr hab., prof. w Instytucie Historii Rosyjskiej Akademii Nauk, specjalistka w zakresie historii stosunków międzynarodowych i historii II wojny światowej. W 1970 r. uzyskała stopień naukowy kandydata nauk, a w 1996 r. stopień doktora habilitowanego na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego na podstawie książki *Katyń: zbrodnia przeciwko ludzkości*. Publikowała m.in. w „Zeszytach Katyńskich”. Wielokrotnie nagradzana przez m.in.: Niezależny Komitet Historyczny Badania Zbrodni Katyńskiej, Prezydenta RP

Aleksandra Kwaśniewskiego (Krzyżem Komandorskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej). W 1996 r. otrzymała Nagrodę Specjalną Przeglądu Wschodniego. Członek Polsko-Rosyjskiej Grupy do Spraw Trudnych. Autorka licznych pozycji książkowych na temat procesu norymberskiego, zbrodni katyńskiej, historii Kominteru i stosunków radziecko-litewskich, a także redaktorka licznych prac zbiorowych i zbiorów dokumentów. Opublikowała ok. 200 rozdziałów i artykułów w rosyjskich i zagranicznych wydawnictwach i periodykach naukowych, m.in. *Подготовка Нюрнбергского процесса* [Podgotowka Niurnbierskiego processa] (1975); *Безоговорочная капитуляция агрессоров* [Biezogoworocznaia kapitulacja agriessorow] (1989); *Катынь: преступление против человечества* [Katyn': priestuplenie protiv czelowieczestwa] (1994, 1996). Współautorka *Коминтерн и вторая мировая война* [Komintiern i wtoraja mirowaja wojna] (1994); *Il Komintern e la seconda guerra mondiale* (1996); *Katyń. Dokumenty zbrodni*, t. 1–4 (1995–2006).

Wojciech Materski

prof. dr hab., historyk i politolog, absolwent Wydziału Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego. Od 1973 pracownik naukowy Polskiej Akademii Nauk. W Instytucie Studiów Politycznych PAN od 1990 r.; w latach 2001–2004 wicedyrektor do spraw naukowych, a w latach 2004–2012 dyrektor placówki. Kierownik Katedry Historii Europy Wschodniej w Instytucie Historii Uniwersytetu Łódzkiego (1990–2004). Specjalista z zakresu historii Związku Sowieckiego i stosunków polsko-sowieckich, dziejów Gruzji i Zakaukazia, międzynarodowych instytucji zbiorowego bezpieczeństwa oraz transformacji regionu postsowieckiego po 1991. Członek polsko-rosyjskiej Grupy do Spraw Trudnych, Polsko-Białoruskiej Grupy Historyków i Komisji Historycznej Polsko-Gruzińskiej. Autor bądź współautor około 500 prac naukowych, w tym ponad 30 książek, w tej liczbie: *Georgia Rediviva. Republika Gruzińska w stosunkach międzynarodowych 1918–1921* (1994); *Pobocza dyplomacji. Wymiana więźniów politycznych pomiędzy II Rzeczpospolitą a Sowietami w okresie międzywojennym* (2002); *Na widecie. II Rzeczpospolita wobec Sowietów 1918–1943* (2005); *Dyplomacja Polski*

„lubelskiej”. Lipiec 1944 – marzec 1947 (2007); *Współkonstruktorzy ładu powojennego. Konferencje Narodów Zjednoczonych 1943–1945* (2015), a także oraz współautor tomów 4–6 *Historii dyplomacji polskiej* (1995–2004). Redaktor wielu publikacji źródłowych, m.in. sekretarz naukowy czterotomowej edycji *Katyń. Dokumenty zbrodni* (1995–2005).

■■■ Rafał Kazimierz Nowak

dr, absolwent Instytutu Historii Uniwersytetu Łódzkiego. Obronił dysertację doktorską *Związek Patriotów Polskich w zachodnich obwodach Ukraińskiej SRR (1944–1946)*. Obecnie pracuje jako nauczyciel w łódzkich szkołach średnich. Autor monografii *Przyjaciel Polaków. Pál Teleki (1879–1941). Zarys biografii* (2009), która była nominowana do nagrody w jubileuszowej X edycji Konkursu im. Wacława Felczaka i Henryka Wereszyckiego dla najlepszej książki z zakresu historii Europy Środkowej XIX–XX wieku. Opublikował m.in. artykuły: *Rząd Pála Telekiego wobec Polski i Polaków (16 II 1939 – 3 IV 1941)* [w:] *W kręgu historii Europy Wschodniej. Studia i szkice*, red. P. Chmielewski, A. Głowacki (2009); *Zarys działalności Wydziału Kulturalno-Oświatowego Związku Patriotów Polskich we Lwowie w latach 1944–1946*, „Acta Universitatis Lodzianis. Folia Historica” 2013, nr 91; *Zarząd Obwodowy Związku Patriotów Polskich w Czortkowie wobec problemu przesiedlenia Polaków ze stacji kolejowej w Pyszkowcach w latach 1945–1946* [w:] *Wokół spraw trudnych, bolesnych i zapomnianych. Studia i szkice*, red. E. Kowalczyk, L. Ladorucka, W. Marciniak, B. Szubtarska, J. Żelazko (2014); *Zarys działalności Zarządu Obwodowego Związku Patriotów Polskich w Stanisławowie (1945–1946)*, „Wrocławskie Studia Wschodnie” 2016, nr 20.

■■■ Andrzej Paczkowski

prof. dr hab., pracuje w Instytucie Studiów Politycznych PAN. Studia (1955–1960), doktorat (1966), habilitacja (1975) na UW. Studia doktoranckie i do 1974 r. praca w PAN, usunięty z powodów politycznych, pracował w Bibliotece Narodowej (1975–1980), od 1980 ponownie w PAN, do 1990 w Instytucie Historii, potem (do dziś) w ISP. Główne obszary zainteresowań: przez wiele lat historia prasy okresu międzywojennego, następnie historia Polski Ludowej, a zwłaszcza historia polityczna, od 1990 r. szczególnie aparat bezpieczeństwa i partia komunistyczna. Najważniejsze publikacje: *Prasa polska 1918–1939* (1980); *Stanisław Mikołajczyk, czyli kłęska realisty. Biografia polityczna* (1991); *Pół wieku dziejów Polski 1939–1989* (1995, wyd. amerykańskie, czeskie, węgierskie, chorwackie), *Wojna polsko-jaruzelska. Stan wojenny w Polsce 13 XX 1981–22 VII 1983* (2007); *Trzy twarze Józefa Światły* (2009); *Revolution and counterrevolution in Poland 1980–1989* (2015); kilkanaście wydawnictw źródłowych – m.in. *From Solidarity to Martial Law* (2007), kilkaset artykułów, referatów i esejów (w tym rozdział w *Czarnej księdze komunizmu*).

■■■ Jarosław Pałka

dr, pracuje w Archiwum Historii Mówionej Domu Spotkań z Historią i Ośrodka KARTA. Koordynuje projekty związane z historią mówioną, prowadzi zajęcia dla uczniów i studentów, jest współautorem wydawnictw edukacyjnych opartych na metodzie *oral history*, a także serwisów *Relacjebiograficzne.pl* i *Audiohistoria.pl*. Nagrał ok. 200 relacji biograficznych (w tym kilkanaście relacji z byłymi żołnierzami ludowego WP z czasów wojny). Autor kilkudziesięciu artykułów naukowych i popularnonaukowych. Publikował m.in. na łamach „Kwartalnika Historycznego”, „Przeglądu Historyczno-Wojskowego”, „Pamięci i Sprawiedliwości”. W 2008 r. wydał monografię *Generał Stefan Mossor (1896–1957). Biografia wojskowa*, za którą otrzymał nagrodę im. prof. Tomasza Strzembosza. Współautor, razem z M. Venken i K.M. Zalewskim, książki *Żołnierze generała Maczka. Doświadczenie i pamięć wojny* (2013) oraz wspólnie z Jerzym Poksińskim biografii *Michał Żymierski 1890–1989* (2015), za którą otrzymał Nagrodę Klio.

🇷🇺 Nikita Pietrow

dr filozofii, rosyjski historyk i działacz praw człowieka, wiceprzewodniczący rosyjskiego Stowarzyszenia „Memoriał”, badającego zbrodnie stalinowskie. Był ekspertem Sądu Konstytucyjnego oraz Komisji Rady Najwyższej Federacji Rosyjskiej do spraw przejścia archiwów KPZR i KGB przez archiwa państwowe. Autor publikacji naukowych na temat aparatu bezpieczeństwa ZSRR. Pisał m.in. o tzw. operacji polskiej NKWD, fałszowaniu w Polsce referendum w 1946 i wyborów w 1947 r. oraz o wykonawcach zbrodni katyńskiej. W 2011 r. opublikował nieznaną wcześniej rosyjski dokument dotyczący obławy augustowskiej. Autor m.in.: *Роль МГБ СССР в советизации Польши* [w:] *Сталин и холодная война* [*Rol MGB SSSR w sowietizacji Polscy* (w:] *Stalin i chołodnaja wojna*] (1998); *Psy Stalina* (2012); *Stalinowski kat Polski. Sierow* (2013). Współautor: *Кто руководил НКВД. 1934–1941. Справочник* [*Kto rukowodil NKWD. 1934–1941. Sprawocznik*] (1999), *Stalin’s Loyal Executioner: People’s Commissar Nikolai Ezhov, 1895–1940* (2002); *Польская операция НКВД 1937–1938 гг.* [*Polskaja operacija NKWD 1937–1938 gg.*] (2004); *Первый председатель КГБ Иван Серов* [*Pierwyj priedsiedatel KGB Iwan Sierow*] (2005); *По сценарию Сталина: роль органов НКВД-МГБ СССР в советизации стран Центральной и Восточной Европы, 1945–1953 гг.* [*Po scenariju Stalina: rol organow NKWD-MGB SSSR w sowietizacji stran Centralnoj i Wostocznoj Jewropy, 1945–1953 gg.*] (2011).

🇷🇺 Konrad Rokicki

dr, absolwent Uniwersytetu Warszawskiego, przewód doktorski przeprowadził w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk. Pracuje w oddziale warszawskim IPN. Interesuje się historią najnowszą, losami inteligencji polskiej w XX wieku, historią medycyny i historią społeczną. Opublikował m.in. *Кłopotливы дар. Pałac Kultury i Nauki w Warszawie* (2003); *Literaci. Relacje między władzami PRL a literatami 1956–1970* (2011). Redaktor m.in.: *W objęciach Wielkiego Brata. Sowietci w Polsce 1944–1993* (2009, ze Sławomirem Stępnieniem); *Rzeczpospolita utracona. Następstwa komunizmu i nazizmu na ziemiach polskich* (2010, z Jerzym Eislerem); *Jan Józef Lipski z perspektywy XXI wieku* (2012); *Partia, państwo, społeczeństwo* (2016).

Aleksander Smoliński

prof. dr hab., obecnie pracownik Zakładu Historii Wojskowej Instytutu Historii i Archiwistyki Wydziału Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Zainteresowania badawcze oscylują wokół historii wojskowości Wojska Polskiego oraz Armii Rosyjskiej i Robotniczo-Chłopskiej Armii Czerwonej, a także innych armii europejskich i pozaeuropejskich. Ponadto zajmuje się wojną polsko-sowiecką, powstaniem wielkopolskim, dziejami pociągów pancernych Armii Czerwonej, problematyką „broni i barwy” żołnierza polskiego, dziejami formacji górskich i tradycjami Wojska Polskiego oraz problemami związanymi z morale, dyscypliną wojskową i dezercjami, a także pozostałościami dziedzictwa kulturowego dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów, które znajdują się obecnie poza granicami Polski. Trzykrotnie był stypendystą Fundacji Lanckorońskich oraz realizował dwa programy badawcze w ramach badań prowadzonych przez Komitet Badań Naukowych. Jest autorem blisko 400 publikacji dotyczących tych zagadnień, w tym ośmiu samodzielnych monografii, m.in.: *Jazda Rzeczypospolitej Polskiej w okresie od 12 X 1918 r. do 25 IV 1920 r.* (1999); *Zarys dziejów I Armii Konnej (1919–1923)* (2003); *1 Armia Konna podczas walk na polskim teatrze działań wojennych w 1920 roku. Organizacja, uzbrojenie, wyposażenie oraz wartość bojowa* (2008); *O „czerwoną” Rosję, „czerwoną” Europę i „czerwony” świat. Studia o potencjale militarnym Sowietów w latach 1918–1941* (2015).

Robert Spałek

doktor nauk humanistycznych, historyk dziejów najnowszych, główny specjalista w Oddziałowym Biurze Badań Historycznych IPN w Warszawie. Zajmuje się historią polityczną Polski 1939–1989, zainteresowania badawcze koncentruje wokół dziejów stalinizmu i komunistów w Polsce. Organizator konferencji, autor artykułów naukowych, prasowych, redaktor tomów zbiorowych. W 2015 r. otrzymał nagrodę Klio w kategorii monografii naukowej, a także nominację do nagrody Identitas w kategorii historia za książkę *Komuniści przeciwko komunistom. Poszukiwanie wroga wewnętrznego w partii komunistycznej w Polsce 1948–1956*

(2014). W latach 2005–2007 felietonista historyczny w „Gazecie Polskiej”. Autor monografii, m.in.: *Warszawska ulica w stanie wojennym. Demonstracje, protesty, zamieszki, pochody w oczach opozycji i władzy 1981–1983* (2008); *Jarosław Guzy. U źródeł złego i dobrego. Rozmowy z pierwszym przewodniczącym Krajowej Komisji Koordynacyjnej NZS* (2009); *Polska Partia Socjalistyczna. Dlaczego się nie udało? Szkice – polemiki – wspomnienia* (redaktor i współautor) (2010). Opublikował liczne artykuły, m.in. *Contre les siens: la recherche de l'ennemi intérieur en Pologne, 1948–1956 „Communisme. Archives et Histoire du communisme en Pologne”* 2008, nr 93/94; *Jakub Berman. Portret politycznego emeryta w dokumentach SB*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2010, nr 2 (16); *U źródeł partii. Z dziejów konfliktów personalno-ideowych w kierownictwie PPR [w:] Elity komunistyczne w Polsce*, red. M. Szumiło, M. Żukowski (2015);

Wadim Staklo

prof., wykładowca historii w History Department, George Mason University. Studia doktoranckie kończył na Uniwersytecie w Pittsburgu. W latach 1997–2012 związany z Uniwersytetem w Yale, był redaktorem wydawnictwa uniwersyteckiego, m.in. serii wydawniczej „Анналы коммунизма” [„Annały komunizmu”]; *Katyn. A Crime Without Punishment* (2007). Tłumacz m.in. *Dimitrov and Stalin: 1934–1943. Letters from the Soviet archives* (2000); *The history of the Gulag. From collectivization to the great terror* (2013). Kierował projektem digitalizacji osobistego archiwum Stalina, baza danych dostępna na Uniwersytecie w Yale. Obecnie kontynuuje prace nad stworzeniem elektronicznych baz dokumentów archiwalnych. Jest dyrektorem programu „Евразия: прошлое и настоящее” [„Jewrazija: przeszłość i nastojaszczaje”]. W jego ramach obecnie pracuje nad stworzeniem bazy *Russian Perspectives on Islam*.

■ ■ ■ Mirosław Szumiło

dr hab., od 2004 roku adiunkt w Zakładzie Historii Społecznej XX w. w Instytucie Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Obecnie dyrektor Biura Badań Historycznych IPN. Jego zainteresowania badawcze koncentrują się wokół historii stosunków polsko-ukraińskich w XX w. oraz elit władzy komunistycznej w Polsce i Europie Wschodniej. Autor 4 książek i kilkudziesięciu artykułów naukowych. W 2014 r. uzyskał nagrodę Klio II stopnia w kategorii monografii naukowej za książkę *Roman Zambrowski 1909–1977. Studium z dziejów elity komunistycznej w Polsce* (Warszawa 2014). Publikował artykuły popularnonaukowe na łamach czasopism: „W Sieci”, „Pamięć.pl”, „Gazeta Polska”, „Historia Do Rzeczy” oraz na portalu internetowym www.historia.org.pl. Autor książek i licznych artykułów naukowych m.in. *Antoni Wasyńczuk 1885–1935. Ukraiński działacz narodowy i polityk* (Lublin 2006); *Ukraińska Reprezentacja Parlamentarna w Sejmie i Senacie RP (1928–1939)*, (Warszawa 2007); (współautor), *NSZZ „Solidarność” Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w latach 1980–1981* (Lublin 2011).

■ ■ ■ Anatol Wialiki

doc. dr, historyk i archiwista. Kierownik Wydziału Historii Białorusi i Narodów Słowiańskich Białoruskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego w Mińsku im. Maksima Tanka. Laureat nagrody „Przeglądu Wschodniego” oraz odznaki „Zasłużonego Archiwisty Białorusi” (2016). Jego zainteresowania naukowe koncentrują się wokół relacji polsko-białoruskich w XX wieku, działań wojennych na Białorusi w czasie II wojny światowej oraz archiwistyki białoruskiej. Autor m.in.: *На раздарожжы. Беларусы і палякі ў час перасялення (1944–1946 гг.)* [*Na rozdarożży. Biełarusy i pałaki u czas pierasialennia (1944–1946 hh.)*] (2005); *Беларусь-Польшча. Невядомая рэпатрыяцыя. 1955–1959 гг. XX ст.* [*Biełaruś-Polszcza. Niewiadomaja repatryjacyja. 1955–1959 hh. XX st.*] (2007); *Беларусь у савецка-польскіх міждзяржаўных адносінах. 1944–1959 гг.* [*Biełaruś u sawiecka-polskich miždżarżaunych adnosinach. 1944–1959 hh.*] (2009). Opublikował ponad 150 artykułów naukowych, które ukazały się na Białorusi, Ukrainie, w Rosji i Polsce.

Ołeksandr Zajcew

dr nauk ścisłych, prof. Katedry Współczesnej i Współczesnej Ukrainy, Ukraiński Uniwersytet Katolicki (Lwów, Ukraina). Jego studia dotyczą przede wszystkim historii politycznej międzywojennej Ukrainy i historii intelektualnej ukraińskiego integralnego nacjonalizmu. Autor m.in.: *Націоналізм і релігія: Греко-Католицька Церква та український націоналістичний рух у Галичині (1920/30-ті роки)* [*Nacjonalizm i religija: Hreko-Katołycka Cerkwa ta ukrajinśkyj nacjonalistycznyj ruch u Hałyczyni (1920/30-mi roki)*] (2011, z Olehem Behenem i Wasylem Stefaniwem), *Український інтегральний націоналізм 1920/30-х років: Нариси Інтелектуальної історії* [*Ukrajinśkyj intehralnyj nacjonalizm 1920/30-ch rokiw: Narysy Intelektualnoji istoriji*] (2013). Opublikował m.in. artykuły: *Українське універсум symboliczne w II Rzeczypospolitej: inwazja integracja nacjonalizmu* [w:] *Metamorfozy społeczne*, t. 4: *Kultura i społeczeństwo II Rzeczypospolitej* (2012); *Fascism or ustashism? Ukrainian integral nationalism of the 1920s–1930s in comparative perspective*, „Communist and Post-Communist Studies” 2015, vol. 48, nr 2–3.

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**
Oddział w Warszawie

Centrum Edukacyjne IPN im. Janusza Kurtyki

Rzeczpospolita Polska
Minister
Spraw Zagranicznych

